

Ткаченко І. М.,

старший викладач кафедри правознавства
Кіровоградського інституту розвитку людини

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНА ФУНКЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Анотація. Згідно з нормами чинного законодавства України існування її як правової, демократичної, соціальної держави неможливо без забезпечення верховенства права. Пріоритет верховенства права та його захист неможливий без реалізації функцій держави. Нормальний розвиток держави здійснюється шляхом взаємозв'язку в аспекті взаємодії реалізації правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності.

Ключові слова: держава, правоохоронна функція держави, юридична відповідальність, функції юридичної відповідальності, попереджувальна функція юридичної відповідальності, функції держави.

Постановка проблеми. Згідно з нормами чинного законодавства України існування її як правової, демократичної, соціальної держави неможливо без забезпечення верховенства права. Пріоритет верховенства права та його захист неможливий без реалізації функцій держави. Нормальний розвиток держави здійснюється шляхом взаємозв'язку в аспекті взаємодії реалізації правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності. Саме правоохоронна функція має вплив на подальше здійснення як інших функцій держави, так і функцій права України.

Тему співвідношення правоохоронної та попереджувальної функцій держави досліджували багато вчених та науковців шляхом видання монографій та інших наукових робіт. До них можна віднести М. Байтіна, В. Авер'янова, О. Андрійка, О. Бандурку, Ю. Битяка, І. Блищенко, А. Глебова.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини в сфері взаємозв'язку правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності.

Предмет вивчення – поняття функцій держави та елементи взаємозв'язку з попереджувальною функцією юридичної відповідальності.

Мета дослідження полягає в узагальненні знань в контексті взаємозв'язку правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності.

Для досягнення поставленої мети ставляться наступні завдання:

- визначити та охарактеризувати функції Української держави;
- дати визначення правоохоронної функції як однієї з пріоритетних функцій держави;
- охарактеризувати поняття юридичної відповідальності та її функцій;
- проаналізувати аспекти взаємозв'язку правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності.

Методи дослідження: історичний метод, системний метод, метод аналізу та синтезу, метод абстрагування.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні Українська держава здійснює різноманітні функції, що класифікуються за різними критеріями: зовнішні і внутрішні, постійні і тимчасові, основні додаткові, економічні, політичні, культурні, соціальні. Названі функції забезпечують нормальну діяльність та функціонування державного апарату, які становлять єдину систему, що забезпечує єдність здійснення державної влади в певній сфері діяльності [1, с. 25].

Термін «функція» у перекладі з латинської означає «здійснити, виконати». У широкому розумінні це – обов'язок, роль, що її виконує відповідний інститут, чи процес стосовно цілого, характеристика напряму чи аспекту діяльності тощо. Держава на різних етапах свого розвитку виконує певні завдання, здійснює різноманітні обов'язки. Правоохоронна функція займає пріоритетне місце серед інших функцій держави, адже вона забезпечує охорону важливих правових інститутів:

- конституційного ладу;
- прав і свобод громадян;
- законності і правопорядку;
- навколишнього природного середовища,
- всіх суспільних відносин, які встановлені і регулюються правом.

Саме під час виконання правової охорони важливих інститутів і відбувається взаємозв'язок правоохоронної функції держави та всіх функцій права, адже останні підготовують правове підґрунтя для повної охорони вказаних суспільних відносин.

Правоохоронна функція держави відноситься до внутрішніх постійних функцій держави. Щодо її трактування, то єдиної точки зору немає серед науковців. Одна група вчених схиляється до думки, що це перш за все функція захисту законності, правопорядку та охорони прав та свобод людини і громадянина.

Друга група вчених вважає, що це функція захисту правопорядку, законності та різноманітних форм власності [2, с. 17].

Треті вважають, що правоохоронна функція – це забезпечений системою необхідних ресурсів комплексний напрямок діяльності держави, який об'єднує низку заснованих на принципах справедливості та ефективності, спрямованих на безконфліктну реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, забезпечення соціальної злагоди, недопущення індивідуальних, колективних та масових порушень [3, с. 15].

Четверта група схиляється до думки, що правоохоронна функція держави – це гарантування функціонування всіх суспільних відносин, що врегульовані правом [4, с. 72].

Для того, щоб здійснити реалізацію вказаної функції, потрібно забезпечити нормальне функціонування громадського порядку шляхом вчинення наступних дій:

- запобігати та припиняти вже виявлені суспільно-небезпечні діяння в сфері посягання на громадський порядок;
- якщо в результаті правопорушень був порушений правопорядок, то вживати правових заходів на їхнє відновлення;

- контролювання поведінки кожного члена суспільства;
- прийняття та втілення в дію державних програм, щодо реабілітації потерпілих від порушення громадського порядку та відновлення порушених прав.

Особливість правоохоронної функції полягає в тому, що вона визначає напрямок та характер діяльності правоохоронних органів. Правоохоронні органи, в свою чергу, покликанні здійснювати охорону суспільних відносин, що склалися в державі, та виконувати попередження вчинення протиправних посягань, за які законодавством України визначається відповідна міра юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність у такому контексті буде розглядатися як особливий вид соціальної відповідальності, який також є важливим інструментарієм регулювання громадського порядку в державі. Саме існування права як регулятора суспільних відносин обумовлене необхідністю підтримувати соціальний порядок у неоднорідному суспільстві, попереджаючи будь-які відхилення від встановлених правил поведінки.

Юридична відповідальність нерозривно пов'язана з державою. Це накладає серйозний відбиток на її зміст. Для того, хто несе юридичну відповідальність, вона складається з того, що державні органи вимагають від особи відповіді за скоєний нею проступок, а головне – ця особа повинна нести позбавлення, передбачені правовими санкціями.

Метою юридичної відповідальності є не лише охоронна правопорядку, а й попередження суспільно-небезпечних протиправних діянь. Саме мета визначає наступні головні функції юридичної відповідальності:

1) каральна (штрафна, репресивна), яка полягає у негативній реакції держави на вчинене правопорушення та покаранні винної особи, спричиненні їй особистих, майнових або організаційних обтяжень, що виражаються у настанні негативних наслідків для правопорушника;

2) правовідновлювальна (компенсаційна), яка полягає в забезпеченні порушеного інтересу і поновленні порушених протиправною поведінкою суспільних відносин, стягненні заподіяного збитку з правопорушника, компенсації матеріальної та моральної шкоди;

3) попереджувально-виховна (превентивна), яка полягає у підвищенні рівня правової свідомості та правової культури громадян, вихованні у них поваги до права та потреби правомірної поведінки, перевихованні правопорушників та формуванні мотивів, що спонукають їх дотримуватися законів, поважати права і інтереси інших осіб.

Функції юридичної відповідальності включають в себе наступні ознаки:

1. Вплив на правопорушника з метою перевиховання та застосування міри покарання.
2. Вплив також на інших осіб з метою захисту правопорядку.
3. Виховання всіх суб'єктів права, що вчинили або можуть вчинити правопорушення.
4. Життя інших правових заходів з метою попередження правопорушення.

Необхідно зазначити, що юридична відповідальність існує з метою охорони суспільного ладу та відновлення порушених прав людини і громадянина, що викликано незаконними діями як інших осіб, так і самої держави.

Способами здійснення превентивної функції є застосування осуду та покарання. Превентивна функція залежно від видів суспільних відносин і суб'єктів, на яких вона діє, поділяється на:

1) підфункції загальної превенції (стосовно всіх суб'єктів права);

2) підфункції приватної (спеціальної) превенції (щодо конкретного правопорушника).

Висновок. Отже, викладене звертає нашу вагу на те, що правоохоронна функція України – це головний напрямок діяльності держави, який в контексті із співвідношенням правоохоронною функцією юридичної відповідальності виконують захист конституційного ладу, прав і свобод, законних інтересів, довкілля, правопорядку.

Основи взаємозв'язку мають не тільки теоретичне, а й практичне значення, адже відсутність його породжує нечіткість у розмежуванні компетенції і повноважень різних правоохоронних органів.

Напрямок дії юридичної відповідальності на індивідуальну та суспільну свідомість полягає в недопущенні, попередженні розвитку протиправного варіанта поведінки, витісненні, протидії антисоціальної поведінці.

Таким чином, існування правової, демократичної, соціальної держави неможливе без взаємозв'язку правоохоронної функції держави та попереджувальної функції юридичної відповідальності.

Література:

1. Загальна теорія держави і права / За ред. В. В. Копейчикова. – К. : Хрінком Інтер, 1997. – 312 с.
2. Кельман М. С. Теорія держави: [навч. посіб.] / М. С. Кельман. – Львів: Львів. ін-т внутр. справ, 1997. – 330 с.
3. Крицак І. В. Правоохоронна функція держави та її вплив на формування функції надання послуг населенню органами внутрішніх справ України [Електронний ресурс] / І. В. Крицак // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 365-372.
4. Осадчий В. Правоохоронні органи як суб'єкти кримінально-правового захисту / В. Осадчий // Право України. – 1997. – № 11. – С. 71-75.

Ткаченко І. Н. Правоохоронна функція українського государства и предупредительная функция юридической ответственности: аспекты соотношения

Анотація. Согласно нормам действующего законодательства Украины, существование ее как правового, демократического, социального государства невозможно без обеспечения верховенства права. Приоритет верховенства права и его защита не возможен без реализаций функций государства. Нормальное развитие государства осуществляется путем взаимосвязи в аспекте взаимодействия реализации правоохранительной функции государства и предупредительной функции юридической ответственности.

Ключевые слова: государство, правоохранительная функция государства, юридическая ответственность, функции юридической ответственности, предупредительная функция юридической ответственности, функции государства.

Tkachenko I. The law enforcement function of the Ukrainian state and the preventive function of legal responsibility: the aspect of correlation

Summary. According to the current legislation in Ukraine, its existence as a legal, democratic, social state is impossible without the rule of law. The priority of the rule of law and its protection is not possible without the implementation of state functions. Normal development of the state is implemented through the relationship in the aspect of interaction between the implementation of the law enforcement functions of the state and warning functions of the legal responsibility.

Key words: state, law enforcement function of the state, legal responsibilities, functions, legal liability, warning function of legal responsibility, functions of the state.